

Torroella en acabar la Guerra de Successió

Joan Radressa i Casanovas

En el *Llibre de la Festa Major* de 2003 vaig publicar-hi el treball titulat “Torroella de Montgrí a principi del segle XVIII” on, entre altres temes, s'exposà la posició del nostre municipi durant la Guerra de Successió. L'extensió del treball motivà que es deixés per a més endavant la seva part final, cosa que sembla escaient fer-ho enguany en motiu de complir-se els 300 anys de la caiguda de Barcelona (11 setembre 1714).

En aquell article inicial ja es veu que no es produïren enfrontaments militars a la vila, però sí conseqüències econòmiques perjudicials, degut a l'estada de tropes al nostre terme municipal, com l'ocupació de finques particulars així com la casa del comú (edifici de l'actual ajuntament); segrest dels cònsols i altres autoritats locals que comportaren el pagament d'un rescat de 1.800 lliures; contribució d'altres 8.000 lliures com a castic per posar-se el municipi al costat de l'arxiduc Carles, entre altres. No és estrany que els llibres d'actes de l'arxiu municipal recullin l'acord del Consell de rebaixar en una tercera part els salaris dels cònsols, clavari i altres càrrecs locals; així mateix, s'acordà demanar al bisbe de Girona si voldria donar llicència al comú per poder vendre o empenyorar la plata de l'Església.

Quant a pèrdues personals, només podem citar que en el llibre *Felip V contra Catalunya* de l'historiador Josep M. Torras i Ribé s'exposa que l'any

1713, a Tarragona, per ordre de l'autoritat borbònica foren executats a la forca, sense judici previ, un bon nombre de presoners, entre els quals figura Joan Fogas, de Torroella de Montgrí.

Es donaven casos en què ciutadans de caire austriacista coexistien amb convençuts filipistes dins un mateix terme municipal, amb els conseqüents problemes entre ells. En relació amb aquest fet, el Sr. Pelai Negre m'havia explicat que en aquella guerra els avantpassats de la seva família estaven dividits: els residents a Torroella (casa Llobregat) eren partidaris de l'arxiduc Carles, mentre que els de Castelló d'Empúries (de cognom Pastells) eren filipistes destacats. En aquesta situació, quan el Sr. Pastells emmalaltí i trobant-se en perill de mort es confessà i a més volgué que constés en escriptura pública que demanava perdó a Josep López per la seva responsabilitat en les diferències que tingueren per motius polítics.

El Sr. Pelai Negre recordava també que a la seva casa del carrer Codina d'aquesta vila tenien en un lloc de l'entrada un gros rellotge de paret sobre el qual es sostenia una escultura que representava el cap de l'arxiduc Carles; entenia ell que tal escultura indicava que procedia de la casa Llobregat, i li sabia greu que tot hagués desaparegut durant la darrera guerra civil.

Aquest treball resultaria més interessant si haguéssim pogut escriure'l fins a final de segle XVIII, cosa que a nivell local resulta molt difícil per haver-se extraviat de l'arxiu municipal un volum corresponent a aquella època.

Organització municipal a partir de 1714

La caiguda de Barcelona en poder de Felip V motivà l'abolició política i administrativa de la Corona Catalano-Aragonesa i l'establiment d'una assimilació a Castella donant prevalença a la seva legislació, tot això per dret de conquesta. A partir de 1716 s'anà implantant un conjunt legislatiu conegut per *La Nova Planta*.

Malgrat aquesta situació, els pobles sotmesos al nou règim usualment no l'assimilaren d'immediat i fou freqüent que, durant alguns anys, gent que vivia en masies o llocs apartats es presentessin per escollir els representants "a sort de rodolí". A Torroella, el dia 1 de gener de 1715 resultà elegit Genís Batlle com a cònsol en cap. I el dia primer de l'any de 1716 es reuní el consell dins l'església del convent de Sant Agustí, per estar ocupada la casa de la Universitat per les forces guanyadores, i per insaculació fou designat Josep Mir i Senant pel mateix càrrec.

Superada aquesta provisionalitat, el 22 de gener de 1716 es va rebre la següent notificació, redactada en castellà:

NUEVA PLANTA
DE LA
REAL AUDIENCIA
DEL
PRINCIPADO
DE
CATALUÑA,
ESTABLECIDA
POR SU Magestad,
CON DECRETO DE DIEZ Y SEIS
de Enero de mil setecientos y diez y seis.

En Barcelona: Por JOSEPH TEXIDÓ, Impreffor del Rey N. Sr.

Se hallará en su casa, en la calle de Santo Domingo.

Portada de la publicació del decret de Nova Planta (imatge Viquipèdia)

“Nos D. Felipe por la gracia de Dios.

Nos D. Francisco Pio de Saboya, Marqués de Castell Rodrigo:

Necesitándose de aplicar pronta providencia para que no falte el Gobierno Político y Económico en las ciudades, villas y lugares de este principado y ser de la mayor importancia al R. Servicio que esta recaiga en personas de inteligencia, fidelidad y celo y con la noticia de que esta providencia debe darse en la villa de Torroella de Montgrí y hallándonos informados de concurrir las referidas circunstancias y demás necesarios para regentar los cargos de que se compone el común de dicha villa y usando de la facultad que por su Majestad nos ha concedido, los elegimos y nombramos en interín y hasta que su Majestad mande otra cosa para el Gobierno Político y Económico de dicha villa, en la forma siguiente: Los Cónsules Martín Carles, Josep Artigas y Genís Tarascó. Por Secretario y Clavario Agustín Pouplana. Por Almotacén Genís Pagés; por oidores de cuentas Francisco de Ardévol y Narcís Plana; y para el Consejo o Ayuntamiento: Martín Carles, Josep Artigas, Genís Tarascó, Francisco Ardévol, Agustín Pouplana, Narciso Planas, Genís Pagés, Josep Pla, Juan Massanet, Josep López, Isidro Cortada, Bernardo Molló, Josep Mir y Senant, Francisco Guilló, Juan Dot, Francisco Valentí, Salvador Marullis, Juan Ribas y Bertran y Juan Montaner; para que como tales administréis y gobernéis todo lo pertinente a vuestros respectivos cargos y empleos gozando de las prerrogativas, preeminencias y salarios que os corresponda; en su consecuencia ordenamos y mandamos que recibiendo el acostumbrado juramento de que bien y fielmente usareis de estos oficios y seáis puestos luego en su posesión con todo lo anexo; perteneciente a ellos y que os reconozcan, traten, reputen, honren y respeten por tales cónsules, secretario, clavario, oidores de cuentas, fiel o almotacén, y del Consejo o Ayuntamiento de dicha Villa de Torroella de Montgrí.

Dado en Barcelona a los veintidós de enero de mil setecientos diez y seis.

El Marqués de Castell Rodrigo”

(les actes de l'Ajuntament continuen en català)

S'ha escrit que posteriorment la Reial Junta va considerar que, a les viles de Besalú, Torroella de Montgrí, Cassà de la Selva i Sant Feliu de Guíxols, no totes les persones proposades inicialment eren afectes al rei i va recomanar les que considerava menys dolentes, més pacífiques i hàbils.

De la relació de càrrecs citats a l'anterior comunicació del marquès de Castell Rodrigo ens permetem comentar-ne els següents:

Martín Carles era de família procedent del mas Carles, de Pals, família que incrementà substancialment el patrimoni pels èxits en els enllaços matrimonials. A Torroella residien al palau del Mirador i tots ells es traslladaren a Girona l'any 1772; després només vindrien a la vila a passar-hi les vacances. Felip V concedí a Martín Carles, l'any 1737, el títol de noble del Principat de Catalunya.

Josep López i Ferrer era fill de Martín López, militar capità de cavalleria pesada, resident a la Ciutadella de Roses. Curiosament, Josep López fou un incondicional de l'arxiduc Carles, per aquest motiu va catalanitzar el seu cognom López per Lopes.

Cap a meitat de segle XVIII, apareix Josep López i de Mir nomenat batlle de la vila i baronia de Torroella. Segurament seria de la mateixa família que l'anterior, car es difícil que llavors a Torroella existís més d'una família de cognom López. Cal suposar, per l'època que ostentà el càrrec, que devia ser filipista.

Activitat de l'Ajuntament

Repassant els llibres de conclusions, veiem que l'activitat de l'Ajuntament no diferia substancialment de la tasca de l'anterior règim municipal:

- Es localitzen acords sobre l'arròs de les Deveses; els lloguers del glaç, de les carnisseries, de la torre Ponsa, de les cases de les Deveses, dels arrendaments de les terres d'estany de Poma; convenis sobre els salaris i dietes dels regidors, secretari i altres càrrecs.
- Es cuidà de l'Hospital de la vila, nomenant els administradors, així com el metge Dr. Joan Massanet. També es nomenaren administradors de l'ermita de Santa Caterina.
- Entre el nou personal que contractà l'Ajuntament, s'escollí un encarregat per escombrar la plaça de la Vila i netejar la font.
- Referent a la parròquia, cada any s'escollia el predicador per a la quaresma; es nomenaven els càrrecs vacants de la Capella de Música i l'any 1738 es pactà la reforma de l'orgue amb l'orguener Sr. Buscà. El 1731 s'adquiriren les pedres per condicionar la capella de la Mare de Déu de la Pietat.
- L'any 1730 els pares Caputxins feren gestions per fundar un convent a la vila; l'Ajuntament contestà que no tenia cabals suficients. Aquests moviments de religiosos foren normals en aquella època car el poder

Tot i els canvis en l'administració, l'ajuntament va continuar nomenant administradors de l'Hospital i de Santa Caterina (foto G. Martinoy).

central valorà el comportament addicte o contrari dels religiosos, passant a Castella alguns que residien a Catalunya o al revés.

- En aquests primers anys s'assignà una quantitat per vestir els gegants i fer-los pintar; també per arreglar les clavegueres dels carrers, així com per la compra de la campana de les hores.
- S'acordà adquirir palla per a la subsistència de la tropa de S. M. I comprar un magatzem per guardar-la, així com llenya i grans. A Torroella li fou destinat un batalló de cavalleria.
- Es tingué cura de les escoles i es nomenaren els mestres per a cada ensenyament.
- Es concedí llicència a individus del Port de l'Escala per anar a cercar llenya a la muntanya de la present vila.
- En el nou règim es passà d'una fiscalitat pactada a una fiscalitat imposada i moltes vegades "confiscatòria", seguint les normes del Reial Cadastre. Molts ajuntaments van contribuir al seu cobrament. En alguna

localitat, per raó de diferències personals, foren molt exigents en casos concrets. No creiem que fos el cas de Torroella, puix, com hem dit abans, en el primer nomenament sorgiren queixes per considerar diversos càrrecs municipals com personal poc addicte al nou règim.

El castell del Montgrí

Ja l'any 1713 les forces borbòniques començaren a donar ordres per enderrocar castells i fortificacions que poguessin servir de refugi de conspiradors i enemics. A principi de 1715, Castell Rodrigo va renovar dites ordres d'enderrocament de castells, i n'exceptuà aquells que estaven propers al mar i a la frontera. Per aclarir les coses va fer una relació dels derruïts i dels "excepcionats": així, s'havien de conservar, per estar propers al mar, els d'Empúries, Sant Pere Pescador, Torroella de Montgrí, Pals, Palafrugell i Tossa.

Ara no podem imaginar que 300 anys enrere s'hagués enderrocat el nostre castell. No sabem els efectes que hagués provocat a la vila i a l'entorn.

Josep Pla al *Viatge a la Catalunya Vella* deixà escrit:

"Els empordanesos, sigui quin sigui el nostre lloc de residència tenim el Castell de Montgrí davant els ulls tota la vida. Només hem d'obrir la finestra o fer quatre passes perquè se'ns aparegui. I el curiós és que com més el mirem, més ens agrada. No ens cansem mai de mirar-lo. I quan som fora del país el portem en la nostra memòria més íntima, personal i callada".

El castell del Montgrí amb la senyera i l'estelada
(foto A. Arias Soler -Pinterest-)